

Tot aan de verlichting was het gewone gelovigen in de Katholieke Kerk verboden de Bijbel te lezen. In 1559 plaatste paus Paulus de IV Bijbels in de landstaal op de index, de lijst van verboden boeken. Werd je betrapt op het in bezit hebben van een Bijbel anders dan in de originele taal of het Latijn, dan riskeerde je de brandstapel. Ervan uitgaande dat slechts geestelijken en enkele intellectuelen het Hebreeuws, Grieks of Latijn beheersten, achtte men de bijbels in die taal veilig. Erasmus en de reformatie brachten de Bijbel in de landstaal bij de gelovigen.

Uiteraard had dit verbod alles te maken met de machtspositie van geestelijkheid. Het ongebreideld lezen in de Heilige Schrift kon het gepeupel makkelijk op onwenselijke revolutionaire gedachten brengen, zoals allerlei verontrustende verlangens naar gelijkheid, zelfbeschikking en eerlijke verdeling van wat de aarde te bieden heeft.

Toch is er ook wel iets te zeggen voor de terughoudendheid bij het onbecommentarieerd lezen van Bijbelse teksten. Lang niet altijd worden de oorspronkelijke bedoelingen, buiten hun historische context goed begrepen. Vaker niet dan wel zelfs. Om een bijbels verhaal goed te kunnen verstaan, is een degelijke kennis van de haar ontstaan: de omstandigheden, de tijd, de positie van de schrijvers en redacteuren en hun bedoelingen vereist. Zonder dat alles kan ineens iets heel anders begrepen worden dan wat er destijds bedoeld werd. Soms ook veranderen woorden van betekenis. Als jongen was ik geïnteresseerd in de geschiedenis van mijn toenmalige woonplaats Heemstede. Ik vroeg stukken op uit het plaatselijke gemeentearchief. Daarin trof ik een boek met de aandachttrekkende titel: 'Al hetgeen er aan merkwaardigs geschied is in de Heerlijkheid Heemstede.' Zo'n titel motiveert natuurlijk direct tot lezing, maar het werd een teleurstelling. Merkwaardig betekent in onze tijd 'vreemd' of 'bijzonder'. Maar de inhoud van het boek bleek een droge opsomming van saaie feiten als wie wanneer schout was, hoeveel mensen een bepaalde tol passeerden enzovoort. Geen spannende vreemde of bijzondere feiten, maar alles wat in de administratie van een dorp van de 18^e eeuw het opschrijven waard was: merk-waardig!

Ons verhaal van vandaag, althans het evangelie, is een parabel. Parabellen zijn korte verhaaltjes die een bepaalde zienswijze moesten illustreren. Joodse Rabbijnen zoals Jezus maakten graag en veel gebruik van parabellen. Zelden krijgen we van Jezus een direct antwoord op een directe vraag. Vaak lezen wij deze parabellen met enige bevreemding. Niet zelden stuit de boodschap ons tegen de borst. Vorige maand sprak ik met u over een andere parabel uit Mattheus, waarin ons geboden werd om te vergeven omdat wij anders er niet

op hoeven te rekenen dat wij vergeven zullen worden door de allerhoogste. Vergeving onder dwang dus. Dat dat eigenlijk geen vergeving is, bespraken wij toen.

Nu gaat het over iemand die een feestje wil geven. Een koning geeft een feest en nodigt allerlei gasten uit, maar die hebben er kennelijk geen zin in want zij maken zich er met allerlei meer of minder goede redenen van af. Dan laat de koning andere mensen uitnodigen, maar ook die haken af en de animo om aan het feest deel te nemen is zo klein dat ze de dienaar van de koning doden.

Kennelijk is het bepaald onverstandig om de uitnodiging van deze koning in de wind te slaan, want hij straft ze op gruwelijke wijze door dood en verderf te zaaien. Dan laat de koning een zootje ongeregeld van de straat plukken, goede en slechte mensen, om zijn feestje mee te geven. Een merkwaardig tafereel. Conclusie na eerste lezing: sla nooit een uitnodiging af want dat kan verregaande akelige consequenties hebben. Het is maar dat u het weet.

Maar die conclusie is natuurlijk belachelijk. Eigenlijk is het hele verhaal belachelijk. Als niemand zin heeft om naar zijn feestje te gaan, dan zal er wel iets aan de hand zijn met de gastheer. En de manier waarop hij reageert, geeft ons ook wel een idee van met wat voor figuur wij hier te maken hebben. Een potentaat die niet gelooft in een wereld waarin gasten een uitnodiging weigeren. We denken dan onwillekeurig aan bepaalde Romeinse keizers als Nero, maar ook onze tijd kent nog wel een aantal verknipte leiders die vooral met hun eigen ego bezig zijn.

De parabel uit Mattheus is door de redacteurs van het leesrooster samengebracht met een tekst uit Jesaja die uit een heel ander vaatje tapt. De God van Israël, Ik Zal Er Zijn, richt op de berg Sion (dat is de tempelberg in Jeruzalem) een maaltijd aan waarbij het flink smullen wordt. Op die dag komt alles goed en word de mensheid gered. De context van Jesaja is die van troost in moeilijke tijden. Juda wordt van alle kanten bedreigd en Jesaja roept op om op Ik Zal Er Zijn te vertrouwen.

Maar wat gebeurt er als je Jesaja en Mattheus bij elkaar zet: dan zou je kunnen concluderen dat met de koning uit Mattheus, God zelf bedoeld wordt en dat het met jou, wanneer je de maaltijd van God afslaat, niet goed zult aflopen. En dat is misschien waar, alhoewel niet op de manier die in Mattheus beschreven staat. Het evangelie van Mattheus werd geschreven in een tijd nadat de Joden in opstand waren gekomen tegen de Romeinse bezetter. Die opstand is slecht afgelopen voor de Joden. Ze werden over de hele bekende wereld verspreid en

Jeruzalem werd opnieuw verwoest. En in de periode na die verwoesting, leefden de gemeente van Mattheus in toenemende spanning met de Joodse leiders. De focus was verschillend: de leiders wilde met geweld van de Romeinen af, de gemeente van Mattheus wilde de aarde vernieuwen, of, met andere woorden, het Koninkrijk der Hemelen vestigen met zachte krachten. Het is hierom dat de schrijver van het Mattheusevangelie, de Joden, mede-Joden moeten we ons realiseren, een groot verwijt maakt. Niet voor gelijkheid, gerechtigheid en vrede gingen ze (datgeen wat bedoeld wordt als de Bijbel het heeft over het Koninkrijk der hemelen) maar voor wapengekletter, moord en doodslag. Met zulke lieden behoort het slecht af te lopen is de schrijver van het Mattheusevangelie van mening. En zelfs iemand die wel deelneemt aan het feest, maar er niet goed op gekleed is wordt buitengeworpen en overgelaten aan de duisternis van gewezen tandengeknars. Kortom: de boodschap is: waar ga je voor: macht en geweld of vrede en een nieuwe wereld. En als je gaat voor het laatste, draag je daar dan de kleur (in het verhaal het kleed) van?

Het is een deze turbulente tijden niet moeilijk om dit verhaal te actualiseren. De gebeurtenissen van de afgelopen weken slaan diepe wonden, precies in het gebied waar ons verhaal zich afspeelt. Wederom is er gekozen voor wapengekletter, moord en doodslag. Wederom is er gewezen en tandengeknars. Ruim tweeduizendjaar heeft de mensheid kennelijk niets geleerd. Daders worden slachtoffers, slachtoffers worden daders, het koninkrijk der hemelen lijkt verder weg dan ooit.

Ik hoorde een oud-minister op televisie fulmineren: “wat Hamas hier doet heeft niets met het Israëliësch-Palestijns conflict te maken.” Een minister en lijsttrekker, haastte zich dit te onderschrijven. Een uiterst genuanceerde Palestijnse spreker werd ferm de mond gesnoerd. Er is geen ruimte voor nuance noch voor historisch besef. Maar als je twee miljoen mensen, in armoedige omstandigheden, zonder toekomstverwachtingen, samenpakt op een gebied van twee keer Texel, dan creëer je willens en wetens een soort snelkookpan waar geen veiligheidsventiel opzit en kan het niet anders dan dat die op een kwade dag ontploft.

Het is op geen enkele manier te rechtvaardigen wat Hamas gedaan heeft. Maar de ontmenselijking en vernietiging van een medemens kan in één dag of in de periode van jaren. Het resultaat blijft hetzelfde: geweld, moord, doodslag, gewezen en tandengeknars.

En hoe zouden wij reageren als morgen de Batavieren de Hunnen en de Saksen binnen komen trekken en zeggen: wij woonden hier 2000 jaar geleden en nu

zijn we er weer en jullie moeten vertrekken want wij hebben een boek waarin staat dat dit land ons is beloofd.

De schrijver van het Mattheusevangelie, was een boze teleurgestelde man die zijn frustraties van zich afschreef. Maar bij Jesaja lezen we over een feest van Ik Zal zelf. Niet een boze koning, maar een God die door heel de Bijbel model staat voor zachtheid, schoonheid, troost, een nieuwe hemel en vooral een nieuwe aarde. Wij worden geroepen, wij zijn uitgenodigd, en ook Jood, Griek, Arabier en alle mensen van goed wil, om op weg te gaan naar die wereld van vrede en recht. Niet van landjepik en geweld. Niet van het ontmenselijken van wie mens zijn. De koning uit de parabel is helemaal geen leuke koning. Ik zou ook niet op zijn uitnodiging ingaan. Maar ik ben ervan overtuigd dat het in de parabel die Jezus in vertelde, wel over een leuke koning ging. Eén die wijs en rechtvaardig is en houdt van een feestje. Het moet de historische context van de volgelingen van Mattheus zijn die er een akelig verhaal van gemaakt hebben.

Jazeker, ook in onze tijd zijn er velen die niet op de uitnodiging ingaan van een wereld zoals bedoeld met het koninkrijk van God. Die liever denken aan macht en bezit en eigenbelang. Het zijn er velen. En steeds meer. De geschiedenis leert dat het met zulke mensen slecht afloopt. Niet door kracht en geweld, maar door de uitzichtloosheid van hun eigen handelen. De zachte krachten zullen zeker winnen!

En daar op die berg Sion, midden in Jeruzalem, hoe zal het daar en daaromheen aflopen? Zullen er aan beide zijden profeten opstaan die zeggen: bekeer je! Keer terug van deze weg, ga praten, durf elkaar te geven wat mensen toekomt: veiligheid, een dak boven je hoofd, brood genoeg, gerechtigheid en eindelijk vrede. Wat hebben we behoefte aan profeten, die op een berg staan, Sion bijvoorbeeld, en boven de hysterische massa uitsteken en zien, zien wat moet gedaan en de weg wijzen in de juiste richting.

Tenslotte zo'n profeet: Ik citeer Dr. Floor Wibaut, in de eerste helft van de 20^e eeuw begeesterd politicus en wethouder in Amsterdam. Een citaat dat zowel in Gaza als in Israel op grote borden, overal langs de wegen, voor iedereen zichtbaar zou moeten staan. En ook voor ons hier:

Er is maar 1 land: de aarde.

Er is maar 1 volk: de mensheid.

Er is maar 1 geloof: de liefde.

Lieve vrienden: volgens mij is deze gedachte de maaltijd, het voedsel voor de geest dat de Levende God voor ons bereid heeft. Laten wij zijn uitnodiging van harte aannemen.

05-11-23 BJvG